

DÖRDÜNCÜ GÜÇ MEDYADAN BEŞİNCİ GÜÇ İNTERNETE: DEMOKRATİK BİR DÖNÜŞÜM MÜ YAŞANIYOR?

İlker Erdoğan*

ÖZET

Gazetenin, radyonun, televizyonun ve diğer kitleli medya türlerinin ortaya çıkması ve yükselişi, çoğulcu-demokratik süreçlerin merkezinde yer alan bağımsız bir kurum olarak “dördüncü gücün” gelişmesine olanak sağlamıştır. Ancak, zaman içerisinde medya, kapitalist ve egemen yapının bir parçası haline gelmiştir. Ayrıca, medyanın, politik iktidar ile iç içe geçmesi, yurttaşların, dördüncü gücün işlevini yerine getirip getirmediğini sorgulamasına neden olmuştur. Bu bağlamda, medya oyununun yeni bir oyuncusu olarak beşinci güç, geleneksel ya da kurumsal gücün bir parçası olmaktan ziyade, kendisini, on sekizinci yüzyılda, eleştirel bir mesafeye haber verme, soruşturma ve değerlendirme işlevlerini yerine getiren dördüncü gücün konumunda görmüştür. Bununla birlikte, yirmi birinci yüzyılda, beşinci güç internet, basılı kültürden siber kültüre geçişi sağlamış ve ayrıca, çevrimiçi iletişim; ana akım medyayı kontrol eden ya da denetleyen, alternatif içerikler sunan ve alternatif gazetecilik biçimleri üreten beşinci güç interneti hem güçlendirmiş hem de küreselleştirmiştir. Ayrıca, internetin ve dijital teknolojilerin kullanımındaki artış; devletin, hükümetin ve siyasetin denetime açık olmasına olanak sağlayacak bir şekilde ağ oluşturan bireyler için yeni bir uzam meydana getirmiştir. Bu değerlendirmeler ışığında, bu çalışmada, yirmi birinci yüzyılda beşinci gücün sahip olduğu potansiyelin, on sekizinci yüzyıldan bu yana, dördüncü gücün sahip olduğu potansiyel kadar önemli olduğunu, hatta beşinci gücün, dördüncü güçten çok daha büyük bir potansiyele sahip olduğunu ortaya koyabilmek için bir alanyazın taraması yapılmış, toplumsal bir olgu olarak internetin ve güçlü bir kavram olarak beşinci gücün yapısı detaylı bir şekilde sorgulanmış ve bu bağlamda, internetin özellikleri ve kullanım amaçları kapsamında beşinci güç nosyonuna odaklanılmış ve yerleşik kurumların, demokrasinin sürdürülebilirliği noktasında etkin ve etkili olacağı düşünülen bu yeni güce yönelik tehditleri tartışılmıştır. Sonuç olarak, bu çalışmada, beşinci güç internetin, demokrasiye katkıları ve demokratik dönüşümün esasları ortaya konulmuştur.

Anahtar kelimeler: Dördüncü güç, medya, beşinci güç, internet, demokrasi

FROM FOURTH ESTATE MEDIA TO FIFTH ESTATE INTERNET: IS BEING A DEMOCRATIC TRANSFORMATION HAPPENING?

ABSTRACT

The emergence and rise of the newspaper, radio, television and other mass media has enabled the development of the “fourth estate”, as an independent institution that is central to pluralist democratic processes. But, media became a part of dominant and capitalist structure over time. Also, intertwining political power and the media causes citizens to make evaluation whether fourth estate’s function fulfills. In this context, fifth estate as a new player of the media game has seen itself in the position of the fourth estate that fulfills reporting, scrutinizing, and commenting functions from a critical distance in eighteenth-century, rather than becoming a part of traditional and institutional power. However, in twenty-first century, fifth estate internet has provided the transition from print-based counter culture to cyber culture and also, online communication has revitalized and globalized the fifth estate internet which monitors mainstream media, offers alternative coverage of issues and produces alternative forms of journalism. Besides, the increasing use of the internet and digital technologies has created a space for networking individuals in ways that enables a new source of accountability in state, government and politics. In the light of these considerations, in this study, has been done a literature review, structure of internet as a social phenomenon and fifth estate as a robust concept has been examined comprehensively in order to manifest to be fifth estate has the potential in the twenty-first as important as the fourth estate has

* Yrd. Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi İletişim Fakültesi

potential since the eighteenth century, even fifth estate has potential far more than fourth estate and in this context, it has been focused fifth estate notion as part of characteristics and purposes for use of internet and it has been discussed threats to this a new estate is thought that will be active and efficient in sustaining of democracy from established institutions. In conclusion, in this study, it has been represented fifth estate internet's contributions to democracy and the basics of democratic transformation.

Keywords: Fourth estate, media, fifth estate, internet, democracy

GİRİŞ

On sekizinci yüzyılda, devrim öncesi Fransa'da ve İngiltere'de, krallığı oluşturan güçler; ruhban sınıfı, soylular sınıfı ve asil olmayanlar şeklinde tanımlanmıştır (aktaran Dutton 2009: 1). Thomas Carlyle'a (1840) göre, *The Hero as Man of Letters: Johnson, Rousseau, Burns* başlıklı eserinde ifade etmiş olduğu gibi, *dördüncü güç* kavramı ise, on sekizinci yüzyılın sonunda ilk kez Edmund Burke (1) tarafından kullanılmış (aktaran Hampton 2010: 3) ve medya, yeni çoğulcu-demokratik bir kurum ve dördüncü güç olarak kabul edilmiştir (aktaran Dutton 2009: 1). On sekizinci yüzyıldan bu yana da, geniş çaplı bir alanyazın, devletin ya da hükümetin; yasama, yürütme ve yargı ile ilgili eylemlerini gözleme noktasında, medyanın oynadığı ve hayati önem taşıyan role dikkat çekmiş (Eizenstat 2004: 15), aşırı devlet gücüne karşı bir koruyucu olarak hizmet eden dördüncü güç medya nosyonu; medyaya, kamusal çıkarların eleştirel ve bağımsız bir savunucusu olarak siyasette kilit bir rol oynama görevi veren siyasal düşünürler ile gazeteciler tarafından uzun bir süre desteklenmiştir (Donohue ve ark. 1995). Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri'nde, güçler; sıklıkla yasama, yürütme ve yargıdaki güçler ayrılığı ile ilişkilendirilmiş ve medya, pek çok liberal demokratik toplumda bir dördüncü güç olarak tanımlanmıştır (Dutton 2009: 1-2). Gazeteden sonra, radyo, televizyon ve diğer kitlesel medya türleri de, bağımsız bir demokratik kurum olan dördüncü güce dahil olmuş (2) (Dutton 2009: 1), gazetenin, radyonun, televizyonun ve diğer kitlesel medya türlerinin ortaya çıkması ve yükselişi, çoğulcu-demokratik süreçlerin merkezinde yer alan bağımsız bir kurum olarak dördüncü gücün gelişmesine olanak sağlamıştır (Dutton 2009; 2010). Ancak, medyanın, kapitalist siyasal yapının egemen ve bütünleşik bir parçası haline gelmesiyle birlikte, devletin sansürüne ve kısıtlamalarına karşı özgürlüğü ve özgürlüğün savunulmasını temsil eden, müca-

deleci bir güç olarak görülen ve burjuva sınıfının; ulusal devletlere karşı egemenlik mücadelesinde özgürlükçü bir karaktere sahip olan dördüncü güç, ücretli kölelik sisteminin korunmasını amaçlayan tutucu bir karaktere bürünmüştür (Erdoğan 1999: 36). Ayrıca, yasama, yürütme, yargı (3) karşısında yer aldığı öne sürülen ve dördüncü güç olarak tanımlanan, dolayısıyla da, görevi; öteki üç güce ilişkin değerlendirmeler yapmak ve bu güçlerin işleyişi hakkında yargıya varmak olan medyanın politik iktidar ile iç içe geçmesi, yurttaşların, dördüncü gücün işlevini yerine getirip getirmediğini sorgulamasına neden olmuştur (Ramonet 2000: 46). Çünkü bu süreçte, medya, kamusal çıkarları koruyan bir gözlemciden ziyade, genelde güçlü kurumların çıkarlarını olası tehditlere karşı koruyan bir gözlemci ya da bekçi köpeği olarak faaliyet göstermiştir (Donohue ve ark. 1995).

Yirminci yüzyılda, beşinci güç kavramı (4), diğer dört gücün, özellikle de, profesyonel medyanın bir parçası ol(a)mayan ancak, kamusal alanda etkili olan gruplara gönderme yapmış ve *beşinci güç internet*, medyaya bağlı olmayan ve medya tarafından denetlenmeyen gazetecilerin oluşturduğu bir gazetecilik alanı olarak tanımlanmıştır (Ward ve Wasserman 2010: 281). Beşinci güç, aslında ilk kez 1700'lü yılların sonunda dördüncü güç olarak adlandırılan medyaya bir alternatif ya da medyanın tamamlayıcısı olarak ortaya çıkmış (Ward 2005: 170-171) ve dördüncü güç medya tarafından göz ardı edilen olaylara ilişkin içeriği farklı bir perspektiften –sol kanat bir siyasal görüşten- sunduğunu öne sürmüştür. Medya oyununun yeni bir oyuncusu olarak beşinci güç, geleneksel ya da kurumsal gücün bir parçası olmaktan ziyade, kendisini, on sekizinci yüzyılda, eleştirel bir mesafeye haber verme, soruşturma ve değerlendirme işlevlerini yerine getiren dördüncü gücün konumunda görmüştür (aktaran Gurevitch ve ark. 2009: 175). Bununla birlikte, yirmi birinci yüzyılda, beşinci güç internet, basılı kültürden siber kültüre geçişi

sağlamış ve ayrıca, online (çevrimiçi) iletişim; medyayı kontrol eden ya da denetleyen, alternatif içerikler sunan ve alternatif gazetecilik biçimleri üreten beşinci güç interneti hem güçlendirmiş hem de küreselleştirmiştir (Ward ve Wasserman 2010: 281-282). Bu değerlendirmeler ışığında, interneti; *alanların uzamı* olarak değil, *akışların uzamı* olarak betimleyen Castells'in (2005) yaklaşımı dikkate alınarak, demokratik dönüşümün yaşanmasında beşinci güç internetin oynamış olduğu rolün önemi çalışmanın temel sorunsalı olarak kabul edilmiş ve bu çalışmada, söz konusu dönüşümün değerlendirilmesinde, bir itici güç olarak internetin potansiyelini ortaya koyabilmek amacıyla bir alanyazın taraması yapılmış, bu bağlamda, beşinci güç, dördüncü gücün rolünü devralmış mıdır?, internet, dördüncü gücün tehdit etmekte midir? ve yeni medya bir beşinci güç müdür? (Goc 2008: 36) sorularına yanıt aranmıştır. Ayrıca, yirmi birinci yüzyılda beşinci gücün sahip olduğu potansiyelin, on sekizinci yüzyıldan bu yana, dördüncü gücün sahip olduğu potansiyel kadar önemli olduğunu, hatta beşinci gücün, dördüncü güçten çok daha büyük bir potansiyele sahip olduğunu ortaya koyabilmek için toplumsal bir olgu olarak internetin ve güçlü bir kavram olarak beşinci gücün (Dutton 2010: 15) yapısı detaylı bir şekilde sorgulanmış, bu bağlamda, internetin özellikleri ve kullanım amaçları kapsamında beşinci güç nosyonuna odaklanılmış ve yerleşik kurumların, demokrasinin sürdürülebilirliği noktasında etkin ve etkili olacağı düşünülen bu yeni güce yönelik tehditleri tartışılmıştır.

1. DEMOKRATİK BİR KURUM OLARAK DÖRDÜNCÜ GÜÇ MEDYA

Demokratik bir kurum olarak dördüncü güç medya kavramı, temelde medya ve izler kitle arasındaki ilişkiye (çatışan, ancak, sıklıkla örtüşen) dayanmaktadır. On dokuzuncu yüzyılda, Britanya'da, söz konusu ilişkiyi betimleyen ve "*eğitici model*" olarak adlandırılan birinci model, izler kitlenin bir bölümünün rasyonel ve açık fikirli olduğunu varsaymış ve medyanın, ideal olarak, "gerçek" ve "ortak yarar" galip oluncaya kadar çatışmalı fikirlerin ve çıkarların birbiriyle rekabet halinde olduğu bir kamusal tartışma aracı olarak hizmet verdiğini öne sürmüştür. Bu görüş, medyayı, parlamentoya benzer bir kamusal alan olarak ele almıştır. Bir

başka ifadeyle, parlamentoda gündeme gelen kamusal sorunlar, günlük gazetelerin sayfalarında ortaya çıkan daha geniş çaplı bir siyasal oluşum içinde de kendine yer bulmuştur (Hampton 2010: 4). "*Temsili model*" olarak adlandırılan ikinci model ise, izler kitlenin siyasete katılımına odaklanırken izler kitlenin kitlesel olarak ortak bir kamusal alanla bütünleşmesine daha az odaklanmıştır. Temsili modele göre, medya, izler kitlenin ve siyasetçilerin önemli sorunları vurguladıkları bir siyasal tartışmaya olanak sağlamaktan ziyade, izler kitlenin çıkarlarını yansıtmıştır. Daha da önemlisi, medya, yolsuzlukları ya da skandalları halka duyurarak demokratik hükümetin yükümlülüklerini yerine getirmesini sağlamıştır (Hampton 2010: 4). Bu iki modelin ortak yanı ise, her iki modelde, temsili yönetim ya da hükümet ve onun bileşenleri arasında zorunlu bir bağlantı olarak hizmet eden medyanın vurgulanmasıdır (aktaran Hampton 2010: 5). Demokratik bir kurum olarak dördüncü güç medyanın en önemli özelliği, diğer kurumlardan özellikle de hükümetten, iş dünyasından ve endüstriden bağımsız olmasıdır, öyle ki, bağımsızlık, medyaya; araştırma, bildirme ya da bilgilendirme ve kamunun ilgisini hükümet yetkililerinin ve siyasetçilerin yer aldığı diğer kurumların faaliyetlerine çekme olanağı sağlamaktadır (5). Ancak, medya, devlet tarafından kontrol edildiğinde, bir dördüncü güç olarak değil, hükümetin bir parçası olarak işlev görmektedir (Newman ve ark. 2012: 7). Medyanın dördüncü güç rolüne ilişkin klasik değerlendirme ise, hükümet hakkında enformasyon toplayan ve tüm yurttaşlara hükümet hakkında enformasyon dağıtan bağımsız medyanın, bir denge unsuru ve hayati önem taşıyan bir kontrol mekanizması olarak hizmet ettiği yönündedir (Eizenstat 2004: 15). "Hükümetten ve herhangi bir siyasal kuruluştan bağımsız bir şekilde işlevini yerine getiren bir dördüncü güç olarak medyanın rolü, demokratik uygulamalar için önemlidir, çünkü liberal demokratik felsefeye göre, medya, siyasal iktidar üzerinde denetim ve denge unsuru olarak işlevini yerine getirmektedir" (aktaran Butler 1998: 29). Bu bağlamda, on dokuzuncu yüzyılın sonunda geliştirilen objektiflik normu ile dördüncü güç rolünü ilişkilendiren Drummond'un (aktaran Jensen 2010: 618) da ifade ettiği gibi, medyanın demokratik yönetimlerdeki işlevini yerine getirebilmesi için haber seçiminde ve haberin

yayımlanmasında doğruluk ve tarafsızlık geleneğinin sürdürülmesi ve bu geleneğin güçlendirilmesi gerekmektedir.

Yasama, yürütme ve yargının yanılması ve hata yapması mümkündür ve aslında, söz konusu yanlışlıklara ve hatalara, siyasi iktidarın; insan haklarını ayaklar altına alan ve özgürlüklere saldıran politikaların asıl sorumlusu olduğu otoriter rejimlerde ve diktatörlük rejimlerinde çok daha sık rastlanmaktadır. Ancak, kanunların, demokratik oylamanın sonucu olduğu, hükümetlerin genel oy aracılığıyla seçildiği ve adaletin hiç olmazsa teorik olarak yürütmeden bağımsız olduğu demokratik ülkelerde bile iktidarın kötüye kullanıldığı görülmektedir (Ramonet 2004). Bu nedenle, toplumsal sorumluluk sahibi dördüncü güç medya, masum insanların aleyhine verilen adil olmayan, haksız, yasa dışı kararlara demokratik biçimde karşı koymak, bunları eleştirmek ve iptal ettirmek için yurttaşların başvurduğu bir araç olarak kabul edilmektedir. Ancak, liberal küreselleşmenin hız kazanmasıyla birlikte, dördüncü güç medya, bu potansiyelini ve karşı-güç olma işlevini yavaş yavaş kaybetmektedir ya da kaybetmiştir (Ramonet 2004). 1980'li ve 1990'lı yıllarda faydalı olan ombudsmanlar ya da medyatörler, ticarileştirilmiş ve saygınlıklarını yitirmiş ve ombudsmanların ya da medyatörlerin işlevi, bir imaj kaygısıyla, medyanın itibarını yapay olarak güçlendirmek için şirketler tarafından araçsallaştırılmıştır (Ramonet 2004). Sonuç olarak, medya, bugün geçmişe kıyasla daha az eleştireldir ve buna bağlı olarak, medyanın bir dördüncü güç olarak işlevini yerine getirme olasılığı ya da bir başka ifadeyle, bir dördüncü güç olarak işlevini yerine getirme noktasında başarı şansı azalmaktadır ya da azalmıştır (aktaran Lewis ve ark. 2008a: 28). Ancak, medya, bir gözlemci ya da bekçi köpeği olarak rolünü oynarken yalnız değildir. Eizenstat'a (2004: 15) göre, yüzyıllardan beri, medyanın bu rolü, kâr amacı gütmeyen sivil toplum kuruluşları (gönüllü ve özel kuruluşlar) tarafından üstlenilmektedir. Medya gibi çeşitli konular hakkında güvenilir bir enformasyon kaynağı olarak görülen ve aynı zamanda, yasamayı ve yürütmeyi kontrol eden ya da denetleyen bu kuruluşlar, bir "beşinci güç" olarak da nitelendirilebilmektedir. Carter ve diğerleri (2003) ise, beşinci güç kavramını, televizyona ve diğer elektronik medya türleri

ya da biçimlerine gönderme yapmak için kullanılmaktadır. Ancak, bu kullanımın aksine, televizyon, geleneksel dördüncü güç tanımlamaları içine yerleştirilerek, medyanın bir başka görünümü ya da göstergesi olarak da değerlendirilebilmektedir (Eizenstat 2004: 26). Cooper'a (2006) göre de, beşinci güç, toplumsal hareketler ve sivil toplum kuruluşları ile cep telefonlarının ve web sitelerinin dahil olduğu platformlarda yer alan blog (*internet üzerinde kişisel sayfa-internet günlüğü*) yazar kişileri, twitter kullanıcılarını ve web sitesi yazarlarını kapsamaktadır. Christians ve diğerleri de (2009: 241), beşinci güç kavramı (beşinci güç medya, bir ek medya alanı olarak değil, medya alanının ve medya ekolojisinin bir parçası olarak kavranabilir) ile kontrol etmek ya da denetlemek için bir özne olarak medyayı izleyen bir gruba gönderme yapmaktadır. Hayes'e (2008: 3) göre de, medyayı eleştiren yurttaşlar; statükocu siyasal ve ekonomik otoriteye boyun eğen ya da bir bütün olarak toplum için değil, güçlü ve etkili gruplar için hareket eden haber medyasını, etkili bir gözlemci ya da bekçi köpeği olarak izleyen, kontrol eden ya da denetleyen beşinci gücün önemli üyeleridir. Siyasetin kurallarını belirleyen medya demokrasisinde, siyasal gazeteciliğin beşinci güç haline geldiğini savunan Nimmo ve Combs (1992: 20) ise, siyasal uzmanların da bir beşinci güç oluşturduğunu öne sürmektedir. Beşinci güç nosyonu ile ilgili alternatif kavramlardan biri de, Jürgen Habermas tarafından ortaya konulan ve bu alanda yeni ufuklar açan "kamusal alan" kavramıdır (Dutton 2009: 4). İnternet, Jürgen Habermas'ın ifade ettiği gibi bir kamusal alan oluşturmaktadır, ancak, bu bakış açısı, tamamen yeni bir etki alanının yükselişini gözler önüne sermemektedir (Dutton 2012b: 587).

Montesquieu'nun ifade etmiş olduğu yasama, yürütme ve yargı güçlerine ve medyayı kapsayan dördüncü güce gönderme yapan Al-Rodhan'a (2007) göre de, editöryal kontrol eksikliği, erişimin önündeki engellerin daha az olması, devletlerin ya da hükümetlerin içeriği sansürlemesinin ya da kontrol etmesinin zor olması, olaylara gerçek zamanda tepki verememenin kolay olması gibi özelliklere sahip olan blogların (internet üzerindeki kişisel sayfalar-internet günlükleri) ve blog yazar kişilerin oluşturduğu topluluk(lar) beşinci gücü oluşturmaktadır. Ancak, yine Al-Rodhan'a (2007)

göre, beşinci güç olarak bloglar ve blog yazan kişiler, gündemi belirleyen ve siyasal figürleri itibarsızlaştıran uzmanlar arasındaki iletişimi kolaylaştırdıkları için politika belirlemede potansiyel bir etkiye sahip olabildikleri gibi sınır ötesi iletişimi kolaylaştırdıkları, ana akım olmayan fikirlere sahip kişiler arasında bağlantı kurdukları, nefret ve şiddet içeren mesajları yaydıkları ve örgütlü suçları teşvik ettikleri için terör olaylarında da pay sahibi olabilmektedir. Bu nedenle, hükümetlerin; bloglara yönelik denetimi artırması, blog yazan kişilerin, terörizmi teşvik eden çağrılarının da dahil olduğu potansiyel olarak zararlı enformasyonu dağıtmalarını ya da yaymalarını engellemek için yasal, idari ve teknolojik araçları geliştirmesi gerekmektedir. Kendilerini, geleneksel gazeteciliğe kıyasla, toplumu bilgilendirme noktasında daha başarılı olan yurttaş gazeteciler olarak tanımlayan ve yine kendilerini, demokratik gözcülük işlevi atfedilen medyanın da denetçisi olarak gören blog yazarları (Evers 2010: 327), aslında, bazı durumlarda, geleneksel haber medyası tarafından göz ardı edilen konuları halka duyurarak siyasal olayların yönünü belirlemede ve aynı zamanda, gerçeği kontrol ederek ya da denetleyerek ve ana akım haber medyası tarafından yayımlanan haberlerin siyasal içeriğini çözümlenerek bir beşinci güç oluşturmaktadır (Ward ve Cahill 2007). Ayrıca, bazı blog yazarları, dördüncü güç medyanın bir parçasını oluşturmakta, diğer bazı blog yazarları ise, medyadan bağımsız olarak hareket etmektedir. Bu nedenle, beşinci güç, blog yazarları ile sınırlı değildir ve aslında, önemli ve geniş ölçüde ağ tabanlı-bağlantılı bireyleri kapsamaktadır (Dutton 2012a: 41). Yirmi birinci yüzyılda hem dördüncü güce benzer bazı özellikleriyle hem de yeni bir beşinci güç olarak tanımlanmasını gerektiren farklı ve önemli özellikleriyle yeni bir kurum olarak ortaya çıkan *beşinci güç*, ağ tabanlı-bağlantılı bireylerle; alternatif enformasyon kaynaklarına ve insanlara erişimi yeniden yapılandırma olanağı sağlayan internet ile enformasyon ve iletişim teknolojileri üzerinde inşa edilmektedir (Dutton 2009: 2). “Ağların ağı” olarak internet, mevcut kurumların sınırlarını aşmak, bu sınırları zayıflatmak ve bu sınırlara karşı hareket etmek ve dolayısıyla da, siyasetçilerin, medyanın, uzmanların, diğer güç ve etki sahibi kişilerin denetime tabi tutulmasının yeni biçimlerini devreye sokabilmek için ağ tabanlı-bağlantılı

bireylere olanaklar sağlamaktadır. Bu durum, kişisel ve kurumsal ağları değil, ağ tabanlı-bağlantılı bireyleri ilgilendirmekte ve Manuel Castells’in (2005) “ağ toplumu” (internetin devreye sokulduğu ağlar şeklinde adlandırılan kavrama benzerdir) kavramının pek çok özelliğini ifade etmektedir (aktaran Dutton 2009: 2).

İnternet; mevcut kurumların sınırlarını aşmanın, bu sınırları zayıflatmanın ve bu sınırlara karşı hareket etmenin ötesinde, siyasetçilerin, uzmanların, diğer güç ve etki sahibi kişilerin denetime tabi tutulmasının yeni biçimlerini devreye sokabilmek için ağ tabanlı-bağlantılı bireylere olanaklar sağlamakta, sunmuş olduğu yeni olanaklarla dördüncü güç medyadan farklılaşmakta ve bir beşinci güç olarak potansiyelini artırmaktadır.

2. DÖRDÜNCÜ GÜÇ MEDYADAN FARKLI OLARAK BEŞİNCİ GÜÇ İNTERNET

Beşinci güç kavramsallaştırmasını, interneti; *alanların uzamı* olarak değil, *akışların uzamı* olarak betimleyen Castells’in (2005) bakış açısı üzerinde inşa etmek mümkündür. Çünkü “beşinci güç (kavramsallaştırması), bilgisayara ya da internete erişimdeki dijital eşitsizliklere rağmen hem modellerin değişmesini hem de günlük internet kullanımındaki artışı ve geleneksel enformasyon kaynaklarının (dördüncü güç medya ve benzeri) yerini alan yeni bir *akışların uzamı* olarak internetin merkeziliğine duyulan güveni kapsamaktadır” (Dutton 2010: 15). Ancak, internet gibi bilgisayara dayalı bir iletişim sisteminin, yeni bir araç ya da ortam olduğunu öne süren medya-merkezli bir bakış açısı, internetin, gelişmiş ya da evrim geçirmiş bir dördüncü gücün tamamlayıcısı olarak görülmesine neden olmakta ve aynı zamanda, internetin kendine özgü olanı meydana getirdiğini kabul edenler, aslında haber yayımlamanın tamamlayıcı bir biçimi olarak sınırlı bir yeni dijital medya nosyonunu da kabul etmektedir (aktaran Dutton 2009: 2). İnternetin toplumsal rolüyle dördüncü güç medyanın toplumsal rolü arasında benzerlikler bulunmaktadır, fakat internet, özellikle, gündelik hayattan bilime kadar pek çok geleneksel alanın daha geniş çaplı bir denetime açılması noktasında dördüncü güç medyadan farklılaşmaktadır. Bu durum, internetin, toplumdaki siyasal rolüne ilişkin

bazı ortak fikirler bağlamında değerlendirilebilmekte ve bu değerlendirmeler, üç ana perspektif içinde sınıflandırılmaktadır (Dutton 2009: 2-3):

1) *Teknik yenilik vurgusu*: İnterneti “gelip geçici bir heves” olarak değerlendiren bir bakış açısı, diğer kurumlarla ve medya ile karşılaştırıldığında, internetin geçici olduğu varsayılan yapısına odaklanmış ve bu bakış açısını benimseyenler, kısa bir süre için bu ağ oluşturma biçiminin giderek artan önemini kabul etme noktasında geç kalmış olan (enformasyon teknolojisi alanındaki) belli başlı aktörlerden oluşmuştur. Ancak, zamanla, interneti gelip geçici bir heves olarak değerlendiren bu tezin, internet kullanımının dünya çapında gelişmeye ve çeşitlenmeye devam etmesiyle birlikte, inandırıcılığı azalmıştır ya da bu tez inandırıcılığını kaybetmiştir. Fakat yine de, interneti, siyasal seçim kampanyalarındaki gelip geçici bir yenilik olarak değerlendiren görüşlerin varlığını sürdürdüğü görülmektedir.

2) *Kontrol ya da denetime karşı özgürlük teknolojileri*: Bu bakış açısının ortaya koymuş olduğu iddialardan biri, internetin, hiyerarşileri zayıflatma ve enformasyona erişimi demokratikleştirme eğiliminde olduğudur. Ancak, bunun aksine, bir diğer iddia, var olan kurumsal yapılar ve düzenlemeler üzerindeki denetimini artırmak için kurumların interneti benimseyeceğini, tasarlayacağını ve kullanacağını öne sürmektedir.

3) *“Ağların ağı” olarak internet*: Bu kavram-sallaştırma, internetin; beşinci gücü oluşturan bireylerin ya da kuruluşların çıkarlarını pekiştiren ya da bu çıkarlara meydan okuyan internet paydaşları tarafından şekillendirilen pek çok farklı ağ oluşturma biçimini destekleyebildiğini ve pekiştirebildiğini kabul etmek için teknolojik olarak belirleyici olan özgürlüğe karşı kontrol ya da denetim tartışması üzerinden ilerlemektedir. Bu ağlar, yalnızca bir kişiden ya da yerden bir kitleye şeklinde yapılanan kitlesel medya düzeninde değil, bir kişi ya da yer ile bir kişi ya da yer, bir kitle ile bir kişi ya da yer ve bir kitle ile bir diğer kitle arasında bağlantılar kurmaktadır.

İnternet; beşinci gücü oluşturan bireylerin ya da kuruluşların çıkarlarını pekiştiren internet

paydaşlarının özgürlük alanıdır ya da söz konusu çıkarları pekiştiren internet paydaşlarının kontrol edildiği, denetlendiği bir ağı oluşturmada etkili olabilen bir beşinci güçtür. Ancak, hem özgür internet paydaşlarının oluşturduğu ağların ağı olarak internetin hem de kuruluşlar arasında ağ tabanlı-bağlantılı bir kurumsal yapı ya da oluşum olarak internetin bütünleşik gücü çok daha önemli bir potansiyele sahiptir.

3. AĞLARIN AĞI ve AĞ TABANLI-BAĞLANTILI BİR KURUM OLARAK BEŞİNCİ GÜÇ İNTERNET

1980’li yıllardan bu yana, internet; heyecan verici bir yenilikten, giderek artan bir şekilde önem kazanan bir enformasyon ve iletişim teknolojisine dönüştürülmüştür, ancak, internet kullanımının sonuçları, öncelikli olarak hükümeti, iş dünyasını, eğitimi ve diğer alanları kapsayacak bir şekilde, kurum-merkezli olarak algılanmıştır. Örneğin, hükümetin ya da yönetimin internet kullanımı, dünya çapında online-kamusal enformasyona yer verilen e-yönetim ve e-demokrasi girişimleri aracılığıyla mevcut yönetim yapılarını geliştirmeye odaklanan girişimlerle başlamıştır. Aynı zamanda, internet gibi bilgisayara dayalı iletişim sistemleri ise, geleneksel iletişim ve medya endüstrileri tarafından kuşatılan yeni medyanın gelişimi olarak görülmüştür. Bu yaklaşımlar doğrudur, fakat aynı zamanda, internetin etkin olduğu yeni bir olgu, kurum-merkezli yaklaşımlara ya da bakış açılara meydan okumaktadır (Dutton 2012b: 587). İnternet merkezli iletişim araçlarının kendisini, dördüncü gücü tamamlayan ve genişleten bir beşinci güç olarak kabul ettirdiğini öne süren (aktaran Collins 2009: 66) ve aynı zamanda, bireylerin oluşturduğu ve sürekli değişen ağlar arasında, beşinci gücün online (çevrimiçi) etkileşimine gönderme yapan Dutton’a (aktaran Collins 2009: 73) göre, beşinci güç internet, toplumsal sorumluluğun yeni bir biçimini oluşturmaktadır. İnternetin etkin olduğu online toplumsal paylaşım ağları, e-posta, web, blogging (internet üzerinde kişisel sayfa-internet günlüğü yazmak), cep telefonuyla mesaj yazmak ve diğer “Web 2.0” dijital kanallar (6); ağ tabanlı-bağlantılı bireylerin; alternatif enformasyon kaynaklarına, insanlara ve diğer kaynaklara erişimini yeniden yapılandırmakta ve siyasetçilerin, medyanın, diğer iktidar ve güç odaklarının hesap verme sorum-

luluğunu ya da bir başka ifadeyle, hesap verebilirliğini artırmanın yeni yol ve yöntemlerini geliştirerek mevcut kurumlara karşı hareket edebilmekte, bu kurumları zayıflatabilmekte ve bu kurumların sınırlarının ötesine geçebilmektedir. Böylece, ağ tabanlı-bağlantılı toplumlarda, yeni denetim ya da kontrol biçimlerini şekillendiren ve bir beşinci güç olarak adlandırılabilen yeni bir güç ortaya çıkmaktadır (Dutton 2012b: 587). Ancak, bu noktada, alternatif enformasyon kaynaklarına, insanlara ve diğer kaynaklara erişimi yeniden yapılandıran interneti kullanan “ağ tabanlı-bağlantılı bireyler” nosyonu ile birey ve alan merkezli topluluklar arasındaki eski ikilikleri kırmak için kullanılan “ağ tabanlı-bağlantılı bireysellik” kavramı arasındaki farklılığa odaklanmak gerekmektedir. Çünkü ağ tabanlı-bağlantılı bireyler; siyasetçilerin, medyanın, diğer iktidar ve güç odaklarının hesap verme sorumluluğunu ya da bir başka ifadeyle, hesap verebilirliğini artırmanın yeni yol ve yöntemlerini belirleyen interneti, mevcut kurumların sınırlarına karşı hareket etmek, bu sınırları zayıflatmak ve bu sınırların ötesine geçebilmek için kullanmaktadır. Ayrıca, ağ tabanlı-bağlantılı bireyler ne bireyleri yalıtın ya da soyutlayan kişisel ağları oluşturan bireylerdir ne de bireyin iletişimini kontrol eden kurumsal ağları oluşturan bireylerdir, aksine bu bireyler, herhangi bir zamanda ve herhangi bir yerde enformasyonla ve diğer bireylerle bağlantı kuran ağ tabanlı-bağlantılı bireylerdir (Dutton 2012a: 41).

Yirmi birinci yüzyılda, internet ile enformasyon ve iletişim teknolojileri, dördüncü güç ile bazı özellikleri paylaşan, fakat yeni bir beşinci güç olarak tanımlanmasını gerektiren farklı ve önemli özellikleri ile yeni bir kurumun ortaya çıkmasına olanak sağlamaktadır (Dutton 2012a: 41). İnternetin ve dijital teknolojilerin kullanımındaki artış, devletin, hükümetin ve siyasetin denetime açık olmasına olanak sağlayacak bir şekilde ağ oluşturan bireyler için yeni bir uzam meydana getirmektedir (Dutton 2009; 2010). İnternet, bir beşinci güç oluşturabilen ağ tabanlı-bağlantılı bireyler aracılığıyla bir altyapı sağlamakta (Dutton, 2009) ve internet kullanıcıları, sosyal medya tarafından sağlanan olanakları da kullanarak kendi enformasyonlarının kaynağı olarak bağımsız bir kurum haline gelebilmekte ve aynı zamanda, bloglar (kişisel sayfalar-internet günlükleri), e-postalar,

tweetler ve web sitelerindeki yorumlar aracılığıyla (diğer kurumlardan daha fazla bağımsızlık sağlayan ve kamuoyunun doğrudan açıklanabildiği ya da ifade edilebildiği bir mekanizma sunan) içerik oluşturabilmektedir. Bu içerik, dördüncü güç medya tarafından atlanabilmekte ya da genişletilebilmektedir. Fakat medya bunu yaptığıında, ağ tabanlı-bağlantılı bir kamunun ışığında, hükümetin, iş dünyasının ve diğer kurumların faaliyetlerini destekleyen bir şekilde dördüncü güç işlevini yerine getirebilmektedir. Bu nedenle, beşinci güç, dördüncü gücün merkezileşmiş kurumsal temelleri olmadan potansiyel olarak etkili bir siyasal güçtür, merkezi olmayan ve ağ tabanlı-bağlantılı bir biçimde, pek çok bireyin dağınık faaliyetlerinden oluşmaktadır ya da bu faaliyetlerin bir bileşimidir (Newman ve ark. 2012: 7).

4. BİREYSEL ve KURUMSAL AĞLAR ARASINDA BİR ETKİLEŞİM OLARAK BEŞİNCİ GÜÇ İNTERNET

“Bireysel ve kurumsal ağ oluşumunu destekleyerek, olası etkin güç değişikliklerine öncülük ederek ve toplumsal ağların oluşumuna olanak sağlayarak yurttaşların düşüncelerini ya da duygularını açıkça dile getirebilme gücünü, bir başka ifadeyle, iletişimsel gücünü” (Dutton 2010: 15) artıran beşinci güç internet, bireysel ve kurumsal ağlar arasındaki etkileşime gönderme yapmaktadır (Dutton 2009: 3). Çünkü “bir beşinci güç olarak internet, kendine özgüdür, teknik bir yenilikten çok daha fazlası olduğunu kanıtladığı diğer kurumsal alanlara açıktır ve aynı zamanda hem bireysel özgürlüğü genişleten hem de hükümetin kontrolünü ya da denetimini artıran ve sonuç olarak bilgisayar ile iletişim ağlarını destekleyen ve güçlendiren bir ağ olarak kabul edilmektedir” (Dutton 2010: 15). Enformasyon ve iletişim teknolojilerini geliştirenler, kullananlar ve düzenleyenler tarafından ana hatlarıyla belirtilen bu bakış açısı, teknolojinin bazı özelliklerini bildiği için teknolojinin toplumsal sonuçları hakkında tahmin yürüten (teknolojik olarak) determinist düşüncenin niçin bu alana katkıda bulunan önemli bir faktör olduğunun altını çizmektedir. Ancak, toplumsal biçimlendirme fikri, zaman içerisinde internet kullanımının ve internetin etkisinin örneklerini gözlemleyerek teknik değişimin sonuçlarının ortaya konulmasına olanak sağlamaktadır. Örneğin, ağlar, yatay bir

yerden bir yere iletişimin gerçekleştirilmesi için tasarlanabilmekte ya da çok daha hiyerarşik ve merkezileşmiş yapılar için oluşturulabilmektedir. Ağların amacı ya geniş toplumsal hedefleri vurgulamaktır ya da eğlenceyi gerçekleştirerek daha bireyci bir bakış açısını desteklemektir. Ancak, beşinci gücü oluşturan ağlar, daha genel olarak, iki ayırt edici ve önemli özelliğe sahiptir (Dutton 2009: 3):

1) Gerçek dünyada gücün el değiştirmesine öncülük edebilen ağları oluşturmak için enformasyon ve iletişim teknolojilerini kullanarak, düşüncelerini ya da duygularını açıkça dile getirebilme gücünü artırmak için bireyleri ve kurumları destekleme yeterliliğine sahiptir.

2) Sosyal paylaşım ağları aracılığıyla kamusal ve toplumsal bir avantaja sahip olan bireylere, ağlarını oluşturma olanağı tanıyan yeterlilikleri sağlamaktadır.

İnternet ile enformasyon ve iletişim teknolojileri; insanlara, enformasyona, hizmetlere ve diğer kaynaklara “yeniden yapılandırılmış erişim”de merkezi bir rol oynayabilmekte ve internete erişimdeki eşitsizliklere ya da internete erişimdeki tercihlere ilişkin örnekler; bireylerin, grupların ve ulusların düşüncelerini ve duygularını serbestçe dile getirme (iletişimsel) gücünü nasıl değiştirebildiğini açıklamaya yardımcı etmektedir. Böyle bir anlayış, internetin toplumsal sonuçlarını önceden tahmin etmek için kullanılamamakta, ancak bunun yerine, sonuçların, mikro ve makro düzeylerde, doğal olarak öngörülemediğini göstermektedir, çünkü bu sonuçlar, dış dünyaya erişimi ve dış dünyadan erişimi şekillendirmek isteyen katılımcıların sayısız stratejik ve stratejik olmayan tercihlerinin etkileşimine bağlıdır. Bu durum, devlet kurumlarının, siyasetçilerin, lobi gruplarının, haber medyasının, blog yazarlarının ve internet üzerinde yurttaşlara erişmek isteyen kişilerin stratejilerinde görülmektedir (Dutton 2009: 4). Sonuç olarak, internet, erişimi iki temel şekilde yeniden yapılandırabilmektedir. Birincisi, internet, insanların enformasyonu elde etme, diğer insanlarla iletişim kurma, hizmetlere ve teknolojilere ulaşma biçimini değiştirebilmektedir. İkincisi ve daha da önemlisi, internet kullanımı, bu faaliyetlerin sonuçlarını değiştirebilmekte ve aynı zamanda, internet; maliyet yapılarını değiştirerek, seçim yapan kişileri

bertaraf ederek ya da tanıtılarak ve erişim alanını genişleterek ya da daraltarak erişimi yeniden yapılandırabilmektedir (Dutton 2009: 4). Özetle ifade etmek gerekirse, internet, a) enformasyonu elde etme, insanlarla iletişim kurma, hizmet alma ve teknolojileri kullanma biçimlerini değiştirerek ve b) sahip olduğumuz bilgiyi, tanıdığımız kişileri ya da yakın temas halinde olduğumuz kişileri, aldığımız hizmetleri, kullandığımız teknolojileri, insanlara iletme ihtiyacı hissettiğimiz bilgiyi değiştirerek ve bu faaliyetlerin sonuçlarını dönüştürerek erişimi yeniden yapılandırabilmektedir (Dutton 2012b: 586).

5. BEŞİNCİ GÜCÜN AĞ TABANLI-BAĞLANTILI BİREYLERİ ve DİĞER GÜÇLERİN AĞ TABANLI-BAĞLANTILI KURUMLARI

Yurttaşların düşüncelerini ya da duygularını açıkça dile getirebilme gücünü, bir başka ifadeyle, iletişimsel gücünü yeniden yapılandırmak ve bu gücü artırmak için yardım eden beşinci gücün bir türü olarak internet, bu bireylere ağ oluşturma olanağı sağlamaktadır (Dutton 2009: 7). Bu ağ oluşumu da, kendi kurumsal alanlarının dışına çıkan bir alana dahil olan kişiler tarafından internet üzerinde alternatif enformasyon kaynaklarına erişmek için gerçekleştirilmektedir. Aynı zamanda, yazılı ve görsel medya tarafından yeni online iletişim kanallarının açılmasıyla birlikte, diğer güçlere dayanan kurumların ağları oluşturulmakta ve ayrıca, kurumsal ağ iletişimi; e-hükümet, e-ticaret ve e-öğrenme gibi faaliyetlerde, stratejik kurumsal değişiklikleri desteklemektedir (Dutton 2009: 7). Bu bağlamda, kurumsal aktörler, faaliyet alanlarını genişletme noktasında yeni yöntemler geliştirmek ve geleneksel rollerini sürdürmek için internet ile enformasyon ve iletişim teknolojilerini nasıl kullanabileceklerine dair stratejik olarak düşünce üretmektedir. İnternet ile enformasyon ve iletişim teknolojileri, mevcut iktidar yapısını güçlendirmek için benimsenmekte, tasarlanmakta ve hayata geçirilmektedir. Ancak, internet yalnızca mevcut kurumları güçlendirme fırsatı sunmamakta, aynı zamanda, ağ tabanlı-bağlantılı bireylere yetki elde etme ya da güçlenme olanağı sağlamaktadır (aktaran Dutton ve Eynon 2009: 199). “İnternet, geleneksel güçlerin olası sonuçlarını takip etmekle birlik-

te, düşünceleri ya da duyguları açıkça dile getirebilme gücünü, bir başka ifadeyle, iletişimsel gücü etkinleştirerek önemli kurumsal alanlarda (e-hükümet gibi) kullanılmaktadır: Hükümete ve demokrasiye erişim dönüştürülmektedir. İnternet, medyayı kısmen tamamlayan ve kısmen ayakta tutan bir haber kaynağı-

dır. İşyerinde dönüştürücü bir potansiyele sahiptir. Eğitimde ve araştırmada köklü değişiklikler yapmaktadır” (Dutton 2010: 15). Genel olarak, ağ tabanlı-bağlantılı bireylerin ve ağ tabanlı-bağlantılı kurumların dahil olduğu alanlarda, internet kullanımının sonuçları ise şunlardır (Tablo1):

Tablo 1. Ağ Tabanlı-Bağlantılı Bireylerin ve Kurumların Kategorileştirilmesi

Alan	Beşinci gücün ağ tabanlı-bağlantılı bireyleri	Diğer güçlerin ağ tabanlı-bağlantılı kurumları
Devlet yönetimi (hükümet) ve demokrasi	Web-odaklı siyasal hareketler	e-hükümet, e-demokrasi
Gazete, radyo, televizyon ve diğer kitlesel medya türleri	Bloggerlar, online (çevrimiçi) haber toplayıcıları, Wikipedia katılımcıları	Online (çevrimiçi) gazetecilik, radyo ve televizyon
İş ve ticaret	Bilgisayarlararası dosya paylaşımı (internetten müzik indirmek gibi), ortak ağ örgütleri	Online (çevrimiçi) işletmeciden işletmeciye, işletmeciden tüketiciye (e-alışveriş, e-bankacılık gibi)
Çalışma ve organizasyon	Özellikle tercih edilmiş işbirlikleri, kaynağı açık program üretme ve dağıtma, ortak üretim sistemleri	Ağ tabanlı-bağlantılı yapılar, esnek iş yeri ve zamanı oluşturmak için ağ oluşturma
Eğitim	İnternet aracılığıyla resmi olmayan öğrenme, gerçekleri ve enformasyonu kontrol etme, öğretmen değerlendirme	Sanal üniversiteler, multimedia (çoklu ortam) sınıflar, online dersler
Araştırma	Disiplinlerarası işbirliği, kurumsal ve ulusal sınırlar	Kurumsal enformasyon teknolojisi servisleri, online burs ve öneri sunumları

Kaynak: William H. Dutton 2009: 7

Devlet Yönetimi (Hükümet) ve Demokrasi: İnternete ilişkin eleştirilerin bazıları, internetin, demokratik kurumları zayıflatma olasılığına dikkat çekmekte ve aynı zamanda, internetin, siyasal seçim kampanyalarında büyük ölçüde önemsiz ya da marjinal olduğunu öne sürmektedir. Bazı eleştirmenler, e-demokrasiyi (internet, kamusal politikanın belirlenmesinde, doğrudan “üstüne getir ve tıkla” şeklinde gerçekleştirilen demokratik katılım biçimi), öncelikli olarak geleneksel ve temsili demokrasi kurumlarını aşındırabilen bir yenilik ya da buluş olarak görmektedir. Diğer eleştirmenler ise, e-demokrasiyi (önemsiz bir teknik yenilik

olarak) online e-dilekçeler için imza toplama ve teslim etme gibi bir inisiyatif olarak değerlendirmektedir (aktaran Dutton 2009: 8). Ancak, beşinci güç (ağların ağı), internet zamanında, gerçek dünya zamanından çok daha hızlı bir şekilde, siyasal hareketlere; kanaat önderleri ve siyasal aktivistler arasında bağ kurabilme olanağı sağlayabilmektedir. Ayrıca, beşinci güç, özel bir ağın oluşmasına neden olan bir soruna bağlı olarak (yeniden) şekillendirilen, sürekli değişen ve bireylerin oluşturduğu ağlar arasındaki online etkileşim aracılığıyla siyasetçilere ve ana akım kurumlara sorumluluk yüklemenin yeni bir yolunu sunmaktadır. Bununla

ilgili en çarpıcı örneklerden biri, 11 Mart 2004 tarihinde, İspanya'nın başkenti Madrid'de yaşanan bombalı saldırılar sonrasında, halkı hükümet karşıtı mitingler için harekete geçirmek amacıyla cep telefonu ile kısa mesaj yollama yönteminin kullanılmasıdır (Dutton 2009: 8).

Gazete, Radyo, Televizyon ve Diğer Kitleleşen Medya Türleri: Dördüncü güç medya, "kamusal enformasyonun niteliğini ya da kalitesini erozyona uğrattığı ya da aşındırdığı ve medyanın toplumdaki bütünleştirici rolüne zarar verdiği için interneti zaman zaman eleştirmektedir" (Dutton 2009: 9). Birinci eleştiri, online içerik üretmek için interneti kullanan bireylere, yani, yüksek kalitede ya da nitelikte gazetecilik içeriğini marjinalleştirirken yanlış ya da önemsiz enformasyonu yaygınlaştıran amatörler yöneliktir (7). İkinci eleştiri ise, büyük miktarda içeriğe sahip olmalarına rağmen, internet kullanıcılarının, önyargılarını güçlendirecek alanlar oluşturarak, yalnızca en çok ilgilerini çeken şey(ler)le ilgili düşüncelere erişmek istemeleri ile ilgilidir (aktaran Dutton 2009: 9). Ancak, bu görüşler, iletişim teknolojilerinin, medyanın zayıf yönlerini (olumsuz haber hikayelerine odaklanmak gibi) bertaraf ettiğini göz ardı etmekte ve daha da önemlisi, internetin, tamamlayıcı olmaktan ziyade, geleneksel haber medyanın yerine geçeceğine dair gerekçesiz bir varsayım sıklıkla tekrarlanmaktadır. Pek çok internet kullanıcısı, her zaman basılı gazeteleri okumamasına rağmen online gazeteleri okumakta ve internet, gerçeğe uygun bir şekilde, dördüncü gücü kısmen tamamlayan ve hatta dördüncü güce varlığını sürdürmesi noktasında yardımcı olan bir haber kaynağı olarak görülebilmektedir. Aynı zamanda, yurttış gazeteciler, blog yazarları, siyasetçiler, resmi kurumlar, araştırmacılar ve diğer online kaynaklar, bağımsız ve alternatif olanlara duyulan ihtiyacı karşılamaktadır (Dutton 2009: 9). Özellikle blogların hem politikanın belirlenmesinde hem de siyasal seçimlere ya da savaş-çatışma bölgelerine ilişkin medya içeriği üzerinde potansiyel ve güçlü bir etkiye sahip olması, blogların beşinci güç olarak kabul edilmesine neden olmaktadır (Al-Rodhan 2007). Örneğin, Bağdatlı blog yazarı Salam Pax -modern gazeteciliğin (ticari çıkarlar tarafından yozlaştırılmamış gazeteciliğin) radikal öncülerinin neslinden

olan Bağdatlı blog yazarı Salam Pax gibi yurttaşlar, olgunlaşmamış bir beşinci gücün taşıyıcılarıdır- (aktaran Goode 2009: 1290), dünya çapında izler kitleye, ana akım (dördüncü güç) medyada güçlü bir yankı bulamayan yerel bir Iraklı perspektifi sunmak için düşüncelerini ya da duygularını serbestçe dile getirme gücünü kullanarak Irak'taki savaşla ilgili medya gündeminin değişmesine yardımcı olmuştur. Aksine, ana akım medya ise, kısa bir süre için Koalisyon Güçleri'ne destek verilen Irak'ta, bir karşı ayaklanma –bu karşı ayaklanma fikrinin, e-posta ve diğer blogları kullanan halk tabanlı bir hareket aracılığıyla giderek artan bir şekilde görünür hale gelmiş olmasına rağmen- ile ilgili kapsamlı bir blog sayfasını göz ardı etmiştir (aktaran Dutton 2009: 9).

İş ve Ticaret-Çalışma ve Organizasyon: Beşinci güç, iş yerlerinde, ticari işletmelerde ve diğer kuruluşlarda çok önemli bir dönüştürücü potansiyele sahiptir. İnternetin devreye girdiği ağlar, işbirliği ile oluşturulan ağ kuruluşları aracılığıyla ağ tabanlı-bağlantılı bireylere çeşitli problemleri ele alma imkanı sunmaktadır. Böyle kuruluşların başarılı örneklerinden biri, içeriğini internet kullanıcılarının girdileri ile oluşturduğu için tartışılmasına rağmen, geniş ölçüde kullanılan ve güven duyulan online ansiklopedi Wikipedia'dır. İnternet kullanıcıları, Wikipedia'yı enformasyonu ortaklaşa üretmelerini sağlayan bir beşinci güç (düşüncelerini ya da duygularını açıkça dile getirebilme gücü ya da iletişimsel güç) olarak kullanmaktadır (aktaran Dutton 2009: 9).

Eğitim ve Araştırma: E-öğrenme ağları, sınıfın ve üniversite sınırlarının ötesine geçebilmekte ve bu ağların pek çoğu, mevcut kurumsal yapıları (multimedia-çoklu ortam bir sınıfta ya da sanal öğrenme ortamındaki öğretmenle birlikte) izlemekte ve bu yapıları güçlendirmektedir. Bununla birlikte, öğrenciler, onlara, kendileriyle birlikte öğretmenlerini de diğer otoritelere ve görüşlere dahil edebilme imkanı sağlayan e-posta listeleri ve toplumsal paylaşım ağları aracılığıyla dünya çapında bir başka öğrenci ya da öğretmen ile bağlantı kurabilmektedir. Gerçek zamanda gerçekleştirildiğinde, bu öğrenme ağlarının kullanılması için hazırlıkların nasıl yapılmış olduğuna bağlı olarak, bu uygulama, sınıfta olumlu anlamda bir birlik oluşturabilmektedir (Dutton 2009: 10).

SONUÇ ve TARTIŞMA

Catells'in (2005), *akışların uzamı* olarak betimlediği internet, mevcut kurumları güçlendirebilmekte, bireylere; kendi kişisel ağlarının merkezinde yer alabilme olanağı sağlayabilmekte ve bireyler de, çoklu alanlar karşısında bağımsız bir toplumsal sorumluluk kaynağı olarak beşinci gücü meydana getirecek şekilde ağ oluşturabilmektedir (Dutton 2009: 10, 2010: 13). Beşinci güç, hükümet politikalarına ve dördüncü güç kaynaklara meydan okuyarak ağ tabanlı-bağlantılı bireylere; diğer güçlerin hesap verme sorumluluğunu ya da bir başka ifadeyle, hesap verebilirliğini artırmak için interneti kullanma olanağı sağlamaktadır. Aynı zamanda, alternatif enformasyon kaynakları öneren ya da sunan beşinci güç, profesyonel bilgiye alternatif bir güç kaynağı olarak kullanılabilir (Dutton 2009: 10-11, 2010: 13). Ancak, beşinci gücün, diğer güçlerle ilgili olarak çok sayıda tehditle karşı karşıya geldiği de görülmekte (Tablo 2) ve bu nedenle, internetin devreye girdiği beşinci güce ait ağların tanımlanması ve daha iyi anlaşılması gerekmektedir. İnternet, bireyler arasındaki ağın kurulmasında iki yönlü bir işlevi yerine getirmektedir. Birincisi, internet, kullanıcı için faydalı ve dış dünyaya ait olan bakış açılarını göz önünde bulundurmak için tüm yolları açık tutmakta, fakat internet, zararlı bakış açılarını da beraberinde getirmektedir. Bir başka ifadeyle, internet hem olumlu amaçlarla yola çıkan toplumsal ve siyasal hareketleri hem de aşırı şiddet yanlısı nefret gruplarını güçlendiren ve yücelten bir kaynak olarak kullanılabilir (Dutton 2009: 11, 2010: 13). Beşinci güç, kurumları zayıflatabildiği gibi, daha fazla kontrol ya da denetim ve denge sağlayarak tutucu bir güç olabilmektedir (Dutton 2009: 11, 2010: 13).

İnternetin hem lehte hem de aleyhte (çift taraflı) yapısı, yerleşik güçlerden (Edmund Burke tarafından Mob –saldırgan insan topluluğu- olarak adlandırılan ve ruhban sınıfından olmayan halk) beşinci güce yönelik belli başlı tehditlerin bazılarının kaynağıdır. Beşinci güç, ütopyik bir ideal değil, demokraside gerçekçi bir gelişmedir ve yeni bir teknolojiye ya da evrensel erişime değil, ağ tabanlı-bağlantılı bireylerin oluşturduğu eleştirel bir kitleye ihtiyaç duymaktadır. Ancak, diğer güçler ya da Mob-

saldırgan insan topluluğu-, online ifade özgürlüğünü sınırlandırarak ve ağ tabanlı-bağlantılı bireylerin özerkliğini azaltarak, içeriği ve internet kullanıcılarını denetleyerek beşinci gücü zayıflatabilmektedir. Dolayısıyla, dördüncü güç medya nosyonunda olduğu gibi, beşinci güç nosyonunun kaynağı da, hükümetten ve internet alanının diğer güçlerinden bağımsızlıktır (Dutton 2012a: 40). Bu bağlamda, daha fazla demokrasi için gazetecilerin daha özerk bir alanda faaliyetlerini sürdürmelerine olanak sağlanması ve dördüncü güç olarak eski durumlarına yeniden geri dönmeleri ve aynı zamanda, gazetecilerin kaynaklarının bağımsızlığını kanıtlamaları gerekmektedir. Ancak, söz konusu durumun gerçekleşmemesi, yani, medyanın, güçlü ekonomik ve siyasal çıkarların gözlemcisi ya da bekçi köpeği olarak işlevini yerine getirmesi ve özellikle de, haberin, dördüncü gücün ve beşinci güç halkla ilişkilerin ortak üretimi haline gelmesi (Reich 2010: 810), gazetecilerin; “beşinci güç halkla ilişkiler” tarafından ele geçirilen dördüncü güç misyonunu tehlikeye atmasına neden olmaktadır (aktaran Lewis ve ark. 2008b: 2). Bununla birlikte, beşinci güç ruhban sınıfının modern eşdeğeri ya da karşılığı, interneti; yanlış bilgilendirilmiş ve disiplin edilmemiş bir amatör tarafından çok fazla meşgul edilen bir uzam olarak betimleyerek ya da tasvir ederek, internetin değerini düşüren kamusal entelektüeller ve eleştirmenler ya da muhalifler olarak görülebilmektedir (aktaran Dutton 2009: 11, 2010: 14). Yirmi birinci yüzyılın soylular sınıfı ise, internet alanlarına egemen olmak ve bu alanları ticarileştirmek için rekabet eden küresel şirketleri temsil eden ekonomik seçkinleri ifade etmektedir (aktaran Dutton 2009: 11, 2010: 14). Hükümetler de, kendi otoritelerine karşı meydan okuyan beşinci gücün potansiyel gücünün farkındadırlar ve bazı ülkelerde hükümetler, internet erişimini sınırlandırmak ya da engellemek için çeşitli filtreleme, düzenleme ve denetleme teknikleri geliştirmektedir (aktaran Dutton 2009: 11, 2010: 14). Dördüncü güç medya ise, bazı durumlarda beşinci güç ile örtüşmekte, bazı durumlarda da, akışların uzamı olan internet ile rekabet etmekte, interneti asimile ve taklit etmektedir. Ayrıca, çok sayıda kişiye istenmeyen e-posta gönderen ve bilgisayar sistemine gizlice giren kişilerle birlikte, yurttaşlar, izler kitleler ve tüketiciler de, akışların uzamı olan internete girerek, düşüncelerini

ve duygularını serbestçe dile getirme gücünü (iletişimsel güç) artırmaktadır (Dutton 2009: 11, 2010: 14), internetin kötü niyetle ve isten-

meden kullanımı ise, güveni ve gizliliği zayıflatmaktadır.

Tablo 2. Yerleşik Kurumlardan Beşinci Güce Yönelik Tehditler

Geleneksel güç	Modern Eşdeğeri ya da Karşılığı	Tehdit türü
Birinci: Ruhban sınıfı	Kamusal entelektüeller	İnternet, uzmanların bilgisine ve analitik kesinliğine meydan okuyamayan amatörlerin alanı olarak görülmektedir
İkinci: Soylular sınıfı	Ekonomik seçkinler	Enformasyon altyapısı hizmetini sunan kuruluşların merkezileşmesi ve beşinci güç alanlarının ticarileşmesi
Üçüncü: Asil olmayanlar	Hükümet	Filtreleme, internet erişimini sınırlamak ya da kısıtlamak için düzenleme ya da diğer kontrol biçimleri
Dördüncü: Gazete, radyo, televizyon	Kitlesel medya türleri	Akışların uzamı beşinci güç ile rekabet etmek, bu gücü taklit ve asimile etmek
Kalabalık ya da saldırgan insan topluluğu	Yurttaşlar, izler kitle, tüketiciler, istenmeyen e-postaları gönderenler, bilgisayar sistemine gizlice girenler	İnternetin kötü niyetle ve istenmeden kullanımı güveni ve gizliliği zayıflatır

Kaynak: William H. Dutton 2009: 1

Enformasyon çağında, gazeteciliğin, geleneksel ve normatif bir dördüncü güç olarak işlevlerini yerine getirip getirmediğini de sorgulamak gerekmektedir. Bu sorgulama ihtiyacı, rolünü normatif ideallere göre oynayan gazeteciliği ima etmemektedir, ancak, yeni eğilimler ile yeni sahiplik ve denetim biçimleri söz konusu sorgulamanın yapılmasını gerektirmektedir (Tumber 2001). *Ağ toplumunda*, internetin giderek artan bir şekilde gündelik hayatın merkezinde yer alması; haber üretiminde ve tüketiminde internetin neden olduğu olası sonuçlarla ilgili olarak pek çok soruyu, özellikle de, online (çevrimiçi) haberlerin, basılı gazete haberlerinin tamamlayıcısı ya da temsilcisi olup olamayacağı ve online haberlerin, basılı gazete haberlerinin yerine geçip geçemeyeceği sorusunu gündeme getirmektedir. Söz konusu yer değiştirme durumu ise hem kaliteli gazete-

ciliği destekleyen iş modellerinin kaybolmasıyla hem de haber içeriğinin kalitesindeki ve çeşitliliğindeki azalma ile ilişkilendirilmektedir. Bu durum, konuya ilişkin siyasi ilgiyi artırmaktadır, çünkü kaliteli gazetecilik, dördüncü gücün vazgeçilmez bir parçası olarak görülmektedir (Newman ve ark. 2012: 6). Ayrıca, beşinci gücün yükselişinin dördüncü gücü güçlendirip güçlendirmeyeceği ya da zayıflatıp zayıflatmayacağı, internetin, ana akım medyanın yerini almasının bir beşinci gücün ortaya çıkışını destekleyip desteklemeyeceği ya da zayıflatıp zayıflatmayacağı (Newman ve ark. 2012: 7) soruları da büyük önem taşımaktadır. Aslında, *ağ tabanlı-bağlantılı* bir dijital haber ortamı, gazetecilerin ihtiyaçlarını ortadan kaldırmamakta, aksine, haber medyasının dördüncü güç işlevinin yeniden uygulanabilir olmasına neden olmaktadır (Meikle 2012: 55). Bu-

nunla birlikte, gazeteciliğin yeni biçimleri, haber medyası ve yurttaşlar arasında daha yakın bir ilişki kurarken, bazı durumlarda, bir otorite ya da yetki biçiminden bir katılım biçimine gazeteciliğin profesyonel temelinde bir değişim gerçekleşmektedir. Dünyanın profesyonel yorumlayıcıları olarak gazetecilerin otoritesi ya da yetkisi azalmaktadır. Gazetecilerin enformasyonla etkileşim biçimi, gerçeğin dağıtıldığı kapalı bir sistemden gerçeğin gazeteciler ve diğer aktörler arasındaki işbirliğiyle keşfedildiği ağ tabanlı-bağlantılı gazeteciliğe dönüşmektedir (aktaran Ward ve Wasserman 2010: 282). Ancak, bütün bunların ötesinde, dördüncü güç geleneksel kurumlar ise, sıklıkla sahip oldukları merkezi konumu vurgulayarak kendilerine meydan okuyan internete tepki göstermekte ve yıllar boyunca inşa etmiş oldukları güven nedeniyle merkezi konularını koruyacaklarını öne sürmektedir (Dutton 2009: 6).

Sonuç olarak, bireylere; kendi kişisel ağlarının merkezinde yer alabilme ve ağ oluşturabilme olanağı sağlayan, *akışların uzamı* olarak betimlenen ve *demokrasinin sürdürülebilirliği noktasında etkin ve etkili olacağı düşünülen* beşinci güç internet; ağ tabanlı-bağlantılı bireylere; hükümet politikalarına ve dördüncü güç kaynaklara meydan okuma olanağı sağlayarak; alternatif enformasyon kaynakları önererek ya da sunarak ve dolayısıyla da, profesyonel bilgiye alternatif bir güç kaynağı şeklinde kullanılarak; toplumsal ve siyasal hareketleri güçlendirerek ya da yücelterek demokrasiye katkıda bulunabilmektedir. Ancak, beşinci güç internet, aşırı şiddet yanlısı nefret gruplarını güçlendirerek ya da yücelterek demokrasiye zarar da verebilmekte ve aynı zamanda, daha fazla kontrol ya da denetim ve denge sağlayarak tutucu bir güç olabilmektedir. Bütün bunların ötesinde, beşinci güç internetin, ütopyik bir ideal olmaktan çıkarak demokraside gerçekçi bir gelişme olarak varlığını sürdürebilmesi için ağ tabanlı-bağlantılı bireylerin oluşturduğu eleştirel bir kitleye sahip olması; online (çevrimiçi) ifade özgürlüğünün sınırlandırılmaması; ağ tabanlı-bağlantılı bireylerin özerkliğinin azaltılmaması; içeriğin ve internet kullanıcılarının diğer güçler tarafından denetlenmemesi ve çok daha önemlisi, dördüncü güç medyada olduğu gibi, beşinci güç internetin de, hükümetten ve internet alanının diğer güçlerinden bağımsız olması gerekmektedir.

SONNOTLAR

(1) On dokuzuncu yüzyılın başında, Thomas Macaulay, *On Hallam's Constitutional History* (1828) başlıklı eserinde, “gazetecilerin oturduğu salon, krallığın dördüncü gücü olmuştur” ifadesiyle medyayı dördüncü güç olarak adlandırmıştır. Ancak, bu alıntı, sıklıkla Edmund Burke’a atfedilmektedir. Çünkü Thomas Carlyle, *Heroes and Hero Worship* (1841) başlıklı eserinde şu ifadeyi kullanmıştır: “Burke, parlamentoda üç büyük gücün olduğunu söyledi, fakat şurada, gazetecilerin salonunda, tüm bu güçlerden uzakta daha önemli bir dördüncü güç oturuyordu”. Ancak, aslında bu ifade, Burke’un hiçbir yazısında bulunamamıştır ve alıntının atfedilmesi hakkında Carlyle’in kafasının karıştırılmış olabileceği düşünülmektedir (Eizenstat 2004: 26).

(2) Hampton’a (2010: 5) göre, aslında, gazetelere gönderme yapan dördüncü güç nosyonu, yirminci yüzyılın başından bu yana, radyo ve televizyonu, çok yakın geçmişte ise, interneti de içine alacak şekilde daha geniş bir alanı kapsamıştır.

(3) Bu üç ayrı güç, kapitalist demokrasinin bir gereği olarak görülmüş ve medya, söz konusu üç ayrı gücü “halk için denetleyen” dördüncü güç olarak kabul edilmiştir (Erdoğan 1999: 33). Burjuva siyasal yapısının üç ana bölümü içinde kendi başına halkın gözü ve kulağı olan, doğruyu ve haklıyı temsil eden, siyasal gücü bir bakıma teftiş eden ve gözetleyen dördüncü güç medyaya; toplumun üretim (mülkiyet) ilişkileri yapısı dışında, bu ilişkilerin belirleyiciliğinden bağımsız, ideal bir görevsellik verilmiştir (Erdoğan 1999: 34).

(4) Yirminci yüzyılın başında, radyo haberciliğinin başlamasıyla (daha sonra televizyonu da kapsamıştır) birlikte, beşinci güç kavramı, bu yeni haber aracı için icat edilmiştir. Ancak, bu kavram, bir haber medyası olarak gazete ile radyo ve televizyon arasındaki farkı ortaya koyabilmek için kullanılmamıştır. Çünkü genel olarak, radyo ve televizyon haberinin, medyanın dördüncü güç rolünü aynı şekilde yerine getirmeye devam ettiği kabul edilmiştir. Bugün ise, beşinci güç, zaman zaman geleneksel haber medyasından önemli ölçüde farklı bir şekilde haber üreten ya da ürettiğini iddia eden yeni medyaya gönderme yapmak için kullanılmaktadır (Goc 2008: 42).

(5) Bu görüşü destekleyen değerlendirmelerden birincisi, yurttaşlık hakları ile ilgilendiği için dördüncü gücün, ulusal siyaset üzerinde etkili bir gözlemci ya da bekçi köpeği olduğunu, ikincisi ise, dördüncü gücün hükümetten bağımsız olmasının, dördüncü gücün, hükümete ait yetkilerin kötüye kullanılıp kullanılmadığını kontrol edebilmesi ya da denetleyebilmesi için kritik bir öneme sahip olduğunu savunmaktadır (Eizenstat 2004: 26).

(6) Wikiler, bloglar, foksonomiler ve toplumsal paylaşım ağları sayesinde, Web 2.0, sıradan kullanıcılara herhangi bir özel yazılıma gereksinim duymaksızın, içerik yazma, gönderme ve yayımlama olanağı sunmuştur. Günümüzün popüler internet sitelerinin hemen hepsi Web 2.0 ürünüdür. Kullanıcılarına kendi profillerini oluşturma, oyun oynama, çeşitli topluluk ve ağlara katılma, yabancılar ya da eski dostlar ile iletişim kurma olanağı sunan Facebook, Bebo ve Myspace son derece popüler sosyal paylaşım ağlarıdır. Blog siteleri çok daha dağınık ve farklı yapılarıdır; tahminlere göre, en az 8,5 milyon siber uzam halihazırda dolaşmaktadır. Beri yandan, wikiler büyük ölçüde Wikipedia'da toplanmaktadır. Bunlar kullanıcılara kendi içeriklerini (ve diğer kullanıcıların içeriklerini) düzeltme olanağı tanıyan açık internet sayfalarıdır. Tüm bu uygulamalar ise, Web 2.0'ı atalarından daha devingen ve demokratik bir araç haline getirmektedir (Laughy 2010: 163).

(7) Kimi eleştirmenler, kullanıcı tabanlı yeni medyanın, yanlış bilgi ve amatörlik kültürünün yeşermesine zemin oluşturduğunu öne sürmektedir. Amerikalı internet eleştirmeni Andrew Keen, *The Cult of the Amateur* (2007) adlı kitabında, "günümüz medyasının dünyayı her biri eşit geçerlilik ve değerde gören milyarlarca kişisel doğruya ayırdığını" öne sürmektedir. Keen'e göre, blogların çoğu sahte bireyler tarafından işportacılığı yapılan örtülü şiddet propagandasından ibarettir; Youtube, mesleki ahlak ya da medya denetlemelerine uymaksızın her bireyin kamera kaydını yayımlayabildiği bir anarşi sitesidir; Wikipedia, uzmanlarca derlenen Britannica Ansiklopedisi'nin tersine, ayak takımının aklını yansıtmaktadır; Google, her şeye bir yanıt bulmaktadır. Keen'e göre, sorunun bir kısmı Web 2.0'in anonimliğidir. İmzasız bir video Youtube'un en çok izlenen videosu olurken, isimsiz yazarlar, blog dünya-

sında sıradan okurlar bulmakta ve cinsel tacizciler, sosyal paylaşım ağlarında arkadaşlarımız haline gelmektedir. Keen'in bu anonim amatörlik ve çocuksu kaçış kültürü için ortaya koyduğu en uygun ifade, ikinci hayattır. Anonim olmak birinin içeriğinde açıklanamaz olmaktır ve bu, epey zamandır süre gelen kişisel sorumluluk ve kimlik tespiti ilkeleri açısından kaygı verici bir sapmadır. Dolayısıyla, Web 2.0, ilk bakışta hiç de arzu edilebilir türden gelmeyebilmektedir. Dahası, Web 2.0'ın gerçekten Web 1.0'dan daha demokratik ve kullanıcı güdümlü olduğu da tartışmaya açıktır. Aslında, Web 2.0, 1990'ların internet girişimcilerinin en başından beri kalplerinden geçen şeydir. Dünya Çapında Ağın (World Wide Web, yani WWW) mucidi olan bilgisayar uzmanı Tim Berners-Lee, bu ağ, uzaktaki bireylerin ortak projelere katılımına olanak tanıyan bir beşeri bilgiler havuzu olarak tasarlamıştır. Ağ, en azından teoride, evrensel ölçekte kabul gören ve geri çekilmesi mümkün olan sınırsız enformasyon sağlamak amacıyla tasarlanmıştır. Dahası, çeşitli ağ topluluklarının; düşüncelerini ya da duygularını paylaşmak, tavsiyelerde bulunmak, hatta kimi zaman siber uzamda özel bir köşeye sahip olmak üzere bir araya geldiği ileti panoları ve diğer forumların çıkış noktası da yine bu düşüncedir (Laughy 2010: 164-165).

KAYNAKÇA

Al-Rodhan N (2007) The Emergence of Blogs as a Fifth Estate and their Security Implications, Slatkine, Geneva.

Butler B (1998) Information Subsidies, Journalism Routines and the Australian Media: Market Liberalization versus Marketplace of Ideas, Prometheus: Critical Studies in Innovation 16 (1), 27-45.

Carter T B, Franklin M A ve Wright J B (2003) The First Amendment and the Fifth Estate: Regulation of Electronic Mass Media, Foundation Press, New York.

Castells M (2005) Ağ Toplumunun Yükselişi, Ebru Kılıç (çev), Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Christians, C G, Glasser T L, D McQuail, Nordenstreng K ve White R A (2009) Normative Theories of the Media: Journalism in Democratic Societies, University of Illinois Press, Urbana.

- Collins R (2011) Content Online and The End of Public Media? The UK, A Canary in The Coal Mine?, *Media, Culture & Society* 33 (8), 1202-1219.
- Collins R (2009) Trust and Trustworthiness in the Fourth and Fifth Estates, *International Journal of Communication* 3, 61-86.
- Cooper S D (2006) *Watching the Watchdog: Bloggers as the Fifth Estate*, Marquette Books, Spokane, Washington.
- Donohue G A, Tichenor P J ve Olien C N (1995) A Guard Dog Perspective on the Role of Media, *Journal of Communication* 45 (2), 115-132.
- Dutton W H (2012a) The Internet and Democratic Accountability: The Rise of the Fifth Estate, F L F Lee, L Leung, J L Qiu ve D S C Chu (eds), *Frontiers in New Media Research*, Routledge, Abingdon, pp 39-55.
- Dutton W H (2012b) The Fifth Estate: A New Governance Challenge, D Levi-Faur (ed), *The Oxford Handbook of Governance*, Oxford University Press, Oxford, pp 584-598.
- Dutton W H (2010) The Fifth Estate: Democratic Social Accountability Through the Emerging Network of Networks, P G Nixon, V N Koutrakou ve R Rawal (eds), *Understanding E-Government in Europe: Issues and Challenges*, Routledge, Abingdon, pp 3-18.
- Dutton W H (2009) The Fifth Estate Emerging through the Network of Networks, *Prometheus: Critical Studies in Innovation* 27 (1), 1-15.
- Dutton W H ve Eynon R (2009) Networked Individuals and Institutions: A Cross-Sector Comparative Perspective on Patterns and Strategies in Government and Research, *The Information Society* 25 (3), 198-207.
- Eizenstat S E (2004) Nongovernmental Organizations as the Fifth Estate, *Seton Hall Journal of Diplomacy and International Relations* 5 (2), 15-28.
- Erdoğan İ (1999) Dördüncü Gücün İlettiği: Amerikan Örneği, Korkmaz Alemdar (der), *Medya Gücü ve Demokratik Kurumlar*, Afa Yayıncılık, İstanbul, 33-42.
- Evers H (2010) İnternet Haberciliği: Yeni Etik Sorunlar Mı?, B Çaplı ve H Tuncel (der), *Tele-vizyon Haberciliğinde Etik*, Fersa Matbaacılık, Ankara, 322-328.
- Goode L (2009) Social News, Citizen Journalism and Democracy, *New Media & Society* 11 (8), 1287-1305.
- Goc N (2008) The Fourth (or Fifth) Estate, J Bainbridge, N Goc ve L Tynan (eds), *Media and Journalism: New Approaches to Theory and Practice*, Oxford University Press, Melbourne, pp 36-53.
- Gurevitch M, Coleman S ve Blumler J G (2009) Political Communication-Old and New Media Relationships, *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 625, 164-181.
- Hampton M (2010) The Fourth Estate Ideal in Journalism History, Stuart Allan (ed), *The Routledge Companion to News and Journalism*, Routledge, London, New York, pp 3-12
- Hayes A S (2008) Press Critics are the Fifth Estate: Media Watchdogs in America, Praeger, Westport.
- Jensen E (2010) Between Credulity and Scepticism: Envisaging The Fourth Estate in 21st-Century Science Journalism, *Media, Culture&Society* 32 (4), 615-630.
- Keen A (2007) *The Cult of the Amateur: How Today's Internet is Killing Our Culture*, Currency, New York
- Laughey D (2010) *Medya Çalışmaları: Teoriler ve Yaklaşımlar*, Ali Toprak (çev), Kalkedon Yayınları, İstanbul.
- Lewis J, Williams A ve Franklin B (2008a) Four Rumours and an Explanation: A Political Economic Account of Journalists' Changing Newsgathering and Reporting Practices, *Journalism Practice* 2 (1), 27-45.
- Lewis J, Williams A ve Franklin B (2008b) A Compromised Fourth Estate? UK News Journalism, Public Relations and News Sources, *Journalism Studies* 9 (1), 1-20.
- Meikle G (2012) Continuity and Transformation in Convergent News: The Case of WikiLeaks, *Media International Australia* 144, 52-59.
- Newman N, Dutton W H ve Blank G (2012) *Social Media in the Changing Ecology of*

News: The Fourth and Fifth Estates in Britain, *International Journal of Internet Science* 7 (1), 6-22.

Nimmo D ve Combs J E (1992) *The Political Pundits*, Praeger/Greenwood, New York.

Ramonet I (2004) *Beşinci Kuvvet*, Y İnceoğlu, N Akıner ve U U Aydın (çev), *Varlık Dergisi*, 3-7.

Ramonet I (2000) *Medyanın Zorbalığı*, Aykut Derman (çev), Om Yayınevi, İstanbul.

Reich Z (2010) Measuring the Impact of PR on Published News in Increasingly Fragmented News Environments: A Multifaceted Approach, *Journalism Studies* 11 (6), 799-816.

Tumber H (2001) Democracy in the Information Age: The Role of the Fourth Estate in Cyberspace, *Information, Communication & Society* 4 (1), 95-112.

Ward S J A ve Wasserman H (2010) Towards an Open Ethics: Implications of New Media Platforms for Global Ethics Discourse, *Journal of Mass Media Ethics* 25 (4), 275-292.

Ward S J A (2005) *The Invention of Journalism Ethics: The Path to Objectivity and Beyond*, McGill-Queen's University Press, Montreal, Canada.

Ward I M ve Cahill J (2007) Old and New Media: Blogs in the Third Age of Political Communication, *Australian Journal of Communication* 34 (3), 1-21.